

Irena Eitminavičiūtė

Gerai žinoma mokslo pasaulyje dirvožemio ekologijos specialistė. Ji suformavo ir išplėtojo Lietuvoje dirvožemio biologinių-ekologinių tyrimų kryptį.

Irena Eitminavičiūtė gimė 1931-06-13 Šiauliuose, tarnautojų šeimoje. Mirė 2016-01-22 Vilniuje, palaidota Antakalnio kapinėse.

1955 m. baigė Vilniaus universiteto Gamtos mokslų fakultetą ir įgijo biologės-zoologės specialybę. Dar studijuodama pradėjo dirbti Lietuvos mokslų akademijos (LMA) Gyvulininkystės ir veterinarijos, o vėliau – LMA Zoologijos ir parazitologijos instituto akad. Pranciškaus Šivickio vadovaujamoje laboratorijoje. 1955–1958 m. mokėsi LMA Biologijos instituto aspirantūroje ir 1958 m. apgynė biologijos mokslų kandidato (dabar – daktaro) disertaciją „Lietuvos TSR oribatidai“, kurioje aprašė Lietuvos dirvų oribatidus ir svarbiausius jų ekologinius rodiklius.

Plėtodama dirvožemio biologijos tyrimus, I. Eitminavičiūtė surinko medžiagą habilituoto daktaro disertacijai. 1982 m. TSRS mokslų akademijos A. Severcovo gyvūnų evoliucinės morfologijos ir ekologijos institute ji apgynė disertaciją „Dirvožemio bestuburių gyvūnų kompleksų formavimosi dėsningumai velėninių jaurinių dirvožemių zonoje veikiant antropogeniniams faktoriams“.

1968–1984 m. I. Eitminavičiūtė vadovavo LMA Zoologijos ir parazitologijos instituto Bestuburių zoologijos, 1984–2003 m. – Dirvožemio ekologijos laboratorijoms. 1993–2004 m. Vilniaus universiteto Gamtos mokslų fakultete dėstė dirvožemio zoologijos (pedobiologijos) kursą, vedė pratybas, kartu su studentais dirbo gamtoje. Profesorė vadovavo penkioms sėkmingai apgintoms mokslų daktaro disertacijoms, buvo dviejų disertacijų mokslinė konsultante. 1995 m. suteiktas profesorės pedagoginis mokslo vardas.

1991 m. Irena Eitminavičiūtė išrinkta Lietuvos mokslų akademijos nare, 1996, 2001 ir 2006 metais buvo perrinkta naujoms kadencijoms, nuo 2011 metų – akademikė. Dvidešimt metų (1990–2010) vadovavo LMA „Ekologijos“ žurnalo redakcinei kolegijai. Nuo 2010 m. iki mirties buvo šio žurnalo redakcinės kolegijos narė. Nuo 2005 m. žurnalas įtrauktas į ISI sąrašą.

I. Eitminavičiūtė buvo dešimties monografijų ir straipsnių rinkinių redakcinių kolegijų narė, atsakinga redaktorė. 1986–2002 m. – tarptautinio žurnalo „Pedobiologija“ redakcinės kolegijos narė.

Profesorės mokslinių tyrimų kryptis – dirvožemio ekologija. Ji paskelbė per 250 mokslinių, mokslo populiarinimo straipsnių, vadovėlio „Dirvožemio biologija (Pedobiologija)“ (1997), monografijos „Dirvožemio ekologijos raida Lietuvoje“ (2011), katalogo „Lietuvos dirvožemio erkės (Acari)“ (2003) autorė, daugelio kolektyvinių leidinių bendraautorė ir sudarytoja. I. Eitminavičiūtės vardu pavadinta viena *Scutacarus* genties erkių rūšis. 2011 m. LMA jubiliejiniame leidinyje „Akademija ir akademikai atsiminimuose“ publikavo straipsnį apie akademiką Pranciškų Šivickį.

Profesorė skaitė pranešimus daugelyje mokslinių renginių įvairiose šalyse, tarp jų Anglijoje, Mongolijoje, Suomijoje, Maskvoje ir įvairiose buvusios TSRS respublikose, dalyvavo kompleksinėse mokslinėse ekspedicijose Mongolijoje, Estijoje, Latvijoje. Apie kompleksinę ekspediciją Mongolijoje parašė mokslo populiarinimo knygą „Po žvaigždėtu dykumų dangum“ (1995).

Profesorės iniciatyva 1975 m. Švenčionių rajone įkurtoje Eksperimentinėje dirvožemio ekologinių tyrimų bazėje buvo atliekama daugelis laboratorijos lauko eksperimentų.

2015 m. išleistoje paskutinėje savo knygoje „Keliu į dirvožemio ekologiją“ profesorė rašė: „Manau, kad kiekvieno žmogaus, kaip ir mokslo, nueitas kelias prasideda nuo jo šaknų, todėl teatleidžia man skaitytojas, kad šioje monografijoje pateikiau kai kuriuos istorinius savo šaknų duomenis, susijusius su Lietuvos ir jos kovų už laisvę istorija. Prabėgusi laisvoje tarpukario Lietuvoje vaikystė ir kelias iki gamtos, vėliau ir iki dirvožemio ekologijos mokslų, atspindi mano kartos žmonių kelią į mokslą, kuris jau dabar labai skiriasi nuo mūsų vaikų, o tuo labiau vaikaičių gyvenimo. Tai kelias, kai tikslo siekimas – gimnazija, universitetas, aspirantūra – nebuvo siejamas su uždarbiu, darbo laiko trukme. Tai buvo, iš dabarties pozicijų žvelgiant, varganas gyvenimas vardan ateities.“

1986 m. už kolektyvinį darbą „Dirvožemio bestuburių ir mikromicetų kompleksai ir jų reikšmė dirvožemio derlingumui ir biologiniam aktyvumui“ I. Eitminavičiūtei paskirta Lietuvos valstybinė premija. 1996 m. – Lietuvos mokslų akademijos akad. Pranciškaus Šivickio premija.

2005 m. paskirta Lietuvos mokslo premija už darbų ciklą „Dirvožemių ekologinės būklės bioindikaciniai zoocenoziniai tyrimai (1990–2004)“.

Parengė LMA Biologijos, medicinos ir geomokslų skyriaus mokslinė sekretorė dr. Jadvyga Olechnovičienė

Naudoti šaltiniai:

Olechnovičienė, Jadvyga. Irenos Eitminavičiūtės mokslinės veiklos apžvalga. Irena Eitminavičiūtė. Bibliografijos rodyklė. Vilnius, 2011, p. 9–12.